

Atjaunots 2023. gada 3. jūlijā
Kari Aleniuss

Jēgeru kustība

(somu *Jääkäri*, latgaliešu *jiegeru kusteiba*, lībiešu *jēgōrd likkimi*, angļu *Jäger Movement*, vācu *Finnische Jäger*, franču *jägers finlandais*, krievu *Финские егеря*)

apmācīti somu brīvprātīgie Vācijā Pirmā pasaules kara laikā
cīņai pret Krievijas režīmu Somijas lielhercogistē

Saistītie šķirķļi

[Pirmais pasaules karš](#)

[Somijas pilsoņu karš](#)

27. jēgeru bataljona atpūtas brīdis Misas upes
frontes sektorā. 08.1916.

Fotogrāfs *Erkki Räikkönen*. Avots:
Europeana/Finnish Heritage Agency.

Satura rādītājs

- Kopsavilkums
- Nosaukuma izcelsme
- Konteksts
- Kustības izveidošanās cēloņi un iemesli
- Jēgeru bataljona izveide
- Jēgeru militārā darbība kara apstākļos
- Jēgeru bataljona zaudējumi
- Ilgtermiņa nozīme
- Atspoguļojums mākslā un piemiņas saglabāšana

Kopsavilkums

Pēc cīņām Pirmajā pasaules karā jēgeri 1918. gada februārī atgriezās Somijā, un tie kļuva par profesionālu Somijas armijas virsnieku un apakšvirsnieku grupu. Jēgeri būtiski sekmēja Somijas demokrātiskās valdības uzvaru pār somu galēji kreisajiem nemierniekiem un Padomju Krieviju [Somijas pilsoņu karā](#). Starpkaru periodā jēgeriem bija nozīmīga loma, izveidojot Somijas armiju par efektīvu militāro organizāciju, kas veiksmīgi aizstāvēja Somijas neatkarību Otrajā pasaules karā. Vairums jēgeru arī dienēja Otrajā pasaules karā, lielākā daļa Somijas ģenerāļu un pulkvežu bija jēgeru kustības bijušie dalībnieki.

Nosaukuma izcelsme

Vārds "jēgers" ir aizgūts no vācu *Jäger* (somu *jääkäri*), un tas nozīmē – 'mednieks'. 18. gs. vācu un zviedru armijā šo apzīmējumu sāka attiecināt uz atsevišķām vieglo kājnieku vienībām un to karavīriem.

Konteksts

Jēgeru kustība bija daļa no Somijas pretošanās kustības pret Krievijas režīmu pēdējos cara varas gados. Vienlaikus tā bija svarīgs elements Pirmajā pasaules karā, kad dažādas puses meklēja veidus, kā papildu konvencionālajai karadarbībai vājināt pretinieku arī no iekšienes. Līdzīgs fenomens somu jēgeru kustībai ir, piemēram, arī Vācijas īstenotās īru brīvprātīgo apmācības kara laikā ar mērķi sākt bruņotu sacelšanos pret britu varu.

Somu brīvprātīgo apmācība palielināja Vācijas interesi par Somiju Pirmā pasaules kara laikā. Kad 1918. gada februārī jēgeri atgriezās Somijā, tas veicināja Somijas armijas sadarbību ar Vācijas bruņotajiem spēkiem, kas piedalījās Somijas pilsoņu karā, atbalstot Somijas demokrātisko valdību. Vācijas bruņotie spēki ieradās Somijas dienvidos 1918. gada aprīlī. Tas bija viens no faktoriem, kas izveidoja ciešu sadarbību starp Somiju un Vāciju arī pēc pilsoņu kara beigām. Pēc Vācijas sakāves Pirmajā pasaules karā Somija 1918. gada beigās bija spiesta vairīties no pārāk ciešām attiecībām ar Vāciju, taču atmiņas par jēgeru kustību sekmēja labu divpusējo attiecību saglabāšanu arī vēlākās desmitgadēs.

Kustības izveidošanās cēloņi un iemesli

1899. gadā Krievija sāka sistemātisku rusifikācijas programmu Somijā ar mērķi pilnībā iznīcināt Somijas lielhercogistes autonomiju. Krievijas politika izraisīja ievērojamu neapmierinātību somu vidū, un daudzi uzskatīja, ka tas ir drauds visas somu nācijas pastāvēšanai. Pirmā pasaules kara sākumu aktīvās pretošanās kustības atbalstītāji saskatīja kā iespēju atdalīt Somiju no Krievijas. 1914. gada rudenī viņi vispirms lūdza palīdzību Zviedrijai, taču tā atteicās sniegt konkrētu atbalstu. Pēc tam aktīvistu vērsās pie Vācijas, kas sniedza apstiprinošu atbildi. Vācijas interesēs bija vājināt savu pretinieku šajā karā, tādēļ tā bija gatava atbalstīt jebkuru kustību pret Krievijas valdību.

Jēgeru bataljona izveide

Pēc 1902. gada Somijas lielhercogistē nepastāvēja karaklausība. Tieši šī iemesla dēļ somu pretošanās kustības cīnītājiem bija jāvērsās pēc palīdzības pie Vācijas, lai iegūtu militāro apmācību. Somu aktīvistu, kas galvenokārt bija Helsinku Universitātes (*Helsingin yliopisto*) studenti, sazinājās ar Vācijas armijas un valdības pārstāvjiem, un tie uzsvēra trīs lietas, kas veicinātu labvēlīgu Vācijas attieksmi pret šo projektu. Pirmkārt, somu brīvprātīgo galvenais uzdevums būtu atbalstīt vācu karaspēka ierašanos Somijā. Otrkārt, Vācijai būtu jāapņemas apmācīt tikai nelielu skaitu somu. Treškārt, apmācāmajiem būtu jābūt no cienījamām elitārām ģimenēm. Rezultātā projekts tika uzsākts ļoti nelielā mērogā. Vācija apsolīja apmācīt 200 somus četru nedēļu kursa laikā, kurā galvenā uzmanība tika vērsta uz partizānu un sabotāžas taktiku pret krieviem. Tika pieprasīts, lai visiem mācību dalībniekiem būtu labas vācu valodas zināšanas, kā arī vidusskolas izglītība.

Lai turētu šo projektu slepenībā, formāli pirmie 200 brīvprātīgie piedalījās izlūku mācībās, kas tika uzsāktas 1915. gada februārī. Instruktors bija vācu jaunatnes militārās apmācības kustības (*Jugendwehr*) vadītājs majors Maksimilians Bajers

(*Maximilian Bayer*). Kad projekts bija veiksmīgi uzsākts, somi ierosināja to paplašināt. Abām pusēm vienojoties, tika izvirzīts mērķis apmācīt 2000 brīvprātīgo un nodrošināt tiem padziļinātas un daudzpusīgas modernā kara apmācības. Vienlaikus tika atceltas prasības par nepieciešamajām valodu zināšanām un izglītību, un tādējādi no tā brīža tika gaidīts jebkurš vīrietis, kurš bija piemērots militārajam dienestam. 1915. gada augustā sākās plaša brīvprātīgo rekrutēšana. Rezultātā par šo projektu uzzināja arī Krievijas varas iestādes. Pēc tam Krievija darīja visu iespējamo, lai nepieļautu brīvprātīgo došanos uz Vāciju, jo jēgeru kustība tika uzskatīta par nodevību. Tika ieslodzītas gandrīz 100 personas, kuras piedalījās rekrutēšanas procesā, kā arī notika dažas bruņotas sadursmes starp brīvprātīgajiem un Krievijas policiju. Taču par spīti pretpasākumiem apmēram 1900 brīvprātīgajiem beigās izdevās nokļūt uz apmācībām Vācijā.

Somu brīvprātīgo galvenais mērķis bija apmācība cīņai par Somijas neatkarību pret Krievijas armiju. Jautājums par to, vai reālās cīņas notiks ar Vācijas līdzdalību vai bez tās, bija maznozīmīgs. Vācija tomēr uzskatīja, ka jēgeri ir Vācijas bruņoto spēku daļa un apmācībām konkrēti jāatbalsta Vācijas militārie un politiskie mērķi. Līdz ar to Vācija noteiktu, kādas apmācības brīvprātīgajiem tiktu sniegtas un kad tie tiktu nosūtīti atpakaļ uz Somiju. Pamatideja bija tāda, ka tas notiktu tikai tad, kad Vācija sasniegtu Somijas dienvidu piekrasti, īstenojot plašāku uzbrukumu Krievijai.

Jēgeru militārā darbība kara apstākļos

Somu apmācības notika Lokštetē pie Hamburgas, Vācijas ziemeļos. Pirmā 200 vīru brīvprātīgo grupa, kas tika apmācīta 1915. gada pavasarī un vasarā, oficiāli darbojās kā skautu kursi (*Pfadfinderkursus*). 1915. gada rudenī apmācības tika paplašinātas, un to nosaukumu pārdēvēja par Lokštetes mācību karaspēka vienību (*Ausbildungstruppe Lockstedt*). No 1915. gada augusta līdz 1916. gada maijam noritēja intensīvāka uzņemšana, un šajā laikā lielākā daļa jēgeru izgāja karavīru pamatapmācību, daži papildus kājnieku apmācībai ieguva arī speciālo apmācību dažādās militārās jomās, kā arī virsnieku vai apakšvirsnieku apmācību.

Pēc Vācijas un arī lielākās daļas somu domām, bija nepieciešams papildināt apmācības, ieviešot pieredzi frontes līnijā. Šajā nolūkā no brīvprātīgajiem tika izveidots vācu jēgeru bataljons, kuru papildināja arī artilērijas un sapieru vienības. Šo bataljonu komandēja vācu virsnieki un apakšvirsnieki, un somu karavīru līderi darbojās kā viņu palīgi. 1916. gada maijā vienību pārdēvēja par 27. Karalisko Prūsijas rezerves jēgeru bataljonu (*das Königlich-Preußische Reserve-Jäger-bataillon Nr. 27*). Tā paša mēneša beigās galvenā bataljona daļa tika pārcelta uz frontes dienestu Latvijas teritorijā Vācijas 8. armijas sastāvā. Tie brīvprātīgie, kuru pamatapmācība vēl turpinājās vai kuri bija ieradušies pēc maija, palika Lokštetē un devās uz austrumu fronti vēlāk.

No 1916. gada jūnija sākuma līdz augusta beigām bataljons dienēja Misas upes frontes sektorā dienvidu virzienā no Rīgas. Pretējā pusē atradās Krievijas 7. armijas korpuss. Frontes sektors bija salīdzinoši mierīgs, bet somi vasaras laikā piedalījās dažās nelielās kaujās pie Misas upes, Smārdē, kā arī rajonā starp Iecavu un Kekavu. Augusta beigās bataljonu pārvietoja uz Klapkalnciemu netālu no Rīgas jūras līča piekrastes, kur jēgeri cīnījās līdzīgā zemas intensitātes pozīciju karā tāpat kā iepriekšējā vietā.

1916. gada vēlā rudenī jēgeru noskaņojums bija krietni pasliktinājies. Viņi bija neapmierināti, ka nebija informācijas par viņu atgriešanos Somijā, un apstākļi frontē bija slikti. Turklāt bija izplatījušās baumas, ka bataljonu paredzēts izmantot kā trieciena daļu, kas radīja raizes par smagiem zaudējumiem. Jēgeri vēlējās atbrīvot

Somiju no krieviem, nevis cīnīties par neskaidriem mērķiem tālu no dzimtenes. Lai atjaunotu kārtību, bataljona vadībai nācās pielietot bargus disciplīnas paņēmienus. Aptuveni 220 jēgeru tika pārcelti uz atsevišķu soda vienību Bärenfeldē pie Hamburgas. Vēlāk viņus nozīmēja obligātajā darba dienestā, un viņi nekad vairs neatgriezās bataljona rindās.

Tomēr somu neapmierinātība ar situāciju noveda pie tā, ka 1916. gada 13. decembrī jēgeru bataljonu atsauca no frontes un tam tika plānotas papildu apmācības. Taču šis jautājums tika atlikts, jo 1916. un 1917. gada mijā vācu situācija Rīgas frontē pasliktinājās. Pēdējo reizi operācijās Latvijā jēgeri piedalījās no 1917. gada janvāra sākuma līdz marta beigām, kad bataljons uz laiku dienēja kā rezerves vienība Lielupes frontes sektorā. Janvāra beigās bataljons bija gatavs doties uzbrukumā Mangaļu virzienā, taču vācieši pēdējā brīdī atcēla uzbrukumu. 24. martā bataljonu pārvietoja uz Liepāju, kur tas nākamās 11 mēnešus guva paaugstināta līmeņa apmācības, kas ietvēra arī apsardzes dienestu piekrastes rajonos pie pilsētas. Šeit jēgeriem bija plaša saskarsme ar vietējiem latviešu iedzīvotājiem.

27. jēgeru bataljona karavīri pie kazarmām
Liepājā. 31.05.1917.

Fotogrāfs *Erkki Rääkkönen*. Avots:
Europeana/Finnish Heritage Agency.

1917. gada rudenī no Somijas pienāca informācija, ka Somija mēģina atdalīties no Krievijas un konfrontācija starp Somijas galēji kreisajām un demokrātiskajām aprindām sāka saasināties. Starp jēgeriem atkal radās pretrunas. Daži jēgeri pauda solidaritāti kreisi noskaņotajiem, kas noveda pie tā, ka viņiem neļāva atgriezties Somijā ar galveno jēgeru grupu. 1918. gada februāra sākumā noslēdzās padziļinātās apmācības, un gandrīz visi, kas veiksmīgi apguva apmācības, tika paaugstināti par virsniekiem (403 personas) vai apakšvirsniekiem (727 personas). Bataljona loma Vācijas armijas sastāvā noslēdzās, un 1918. gada 13. februārī Liepājas Svētās Trīsvienības katedrālē noslēguma ceremonijā jēgeri nodeva zvērestu par uzticību neatkarīgās Somijas demokrātiskajai valdībai. Vienlaicīgi tika atklāts jēgeru kustības simbols – Jēgeru karogs (*Jääkärilippu*). Daļa jēgeru jau 1917. gada beigās un 1918. gada sākumā tika nosūtīti uz Somiju, lai sagatavotos galvenās grupas ierašanās brīdim. Galvenā grupa ieradās Vāsā 1918. gada 25. februārī, tieši trīs gadus pēc tam, kad tika uzsāktas apmācības.

Somijas pilsoņu karā Somijas demokrātiskās valdības armijas ierindās kopā piedalījās 1261 jēgers. Lielākā daļa jēgeru būtu vēlējusies turpināt darboties kā atsevišķs trieciena bataljons, taču Somijas armijas vadība uzskatīja, ka šādus profesionāļus, kuri bija saņēmuši modernu militāro apmācību, būtu daudz noderīgāk iedalīt dažādās armijas vienībās vadības un apmācību uzdevumos. Ar jēgeru palīdzību armijas taktiskās un operatīvās spējas nepārprotami paaugstinājās, un tas būtiski veicināja faktu, ka Somijas armija bija pārāka pār savu pretinieku.

Jēgeru bataljona zaudējumi

Kopumā kaujās Rīgas frontē jēgeriem bija 13 kritušie un 49 ievainotie: Misas sektorā 1916. gada vasarā krita 6 jēgeri un 22 tika ievainoti, rudens laikā Klapkalnciemā bija 6 kritušie un 26 ievainotie, Lielupes sektorā 1917. gada ziemā – 1 kritušais un 1 ievainotais. Atrodoties Latvijas teritorijā, jēgeri zaudēja 15 karavīru slimību dēļ, galvenokārt no slimošanas ar tuberkulozi. 1918. gada janvārī Osnabrikā notika vilciena avārija, kurā gāja bojā 12 jēgeri un aptuveni 20 tika ievainoti. Jēgeru galvenajā misijā, proti, Somijas pilsoņu karā, dzīvību zaudēja 128 jēgeri un 238 tika ievainoti, t. i., aptuveni 30 % no visiem karā iesaistītajiem jēgeriem. Otrajā pasaules karā krita 24 jēgeri un 19 tika ievainoti.

Ilgtermiņa nozīme

Jēgeriem bija liela nozīme Somijas kā neatkarīgas demokrātiskas valsts izveidē. Viņi veidoja Somijas virsnieku korpusa pamatu un ieņēma nozīmīgus amatus līdz pat 20. gs. 50. gadiem. Kopumā 49 jēgeri ieguva ģenerāļa dienesta pakāpi, tādēļ Somijas armija ieviesa Vācijas militāro skolu doktrīnas un metodes, kas ļoti noderēja gan Somijas pilsoņu karā, gan Otrajā pasaules karā. Somijas Aizsardzības spēkos joprojām īsteno apmācības, kas lielā mērā balstītas šajās tradīcijās.

Atspoguļojums mākslā un piemiņas saglabāšana

Somu jēgeru kustības muzejs (*Suomen Jääkärimuseo*) atrodas Kauhavā, bijušajā Kortessjervi pašvaldībā, no kurienes uz mācībām Vācijā devās vislielākais brīvprātīgo skaits proporcionāli iedzīvotāju skaitam. Arī Vācijā, Hoenlokšetē (kādreizējā Lokšetē), atrodas muzejs, kurā viena tā nodaļa veltīta jēgeru kustībai. Piemiņas plāksnes jēgeriem atrodas vairākās vietās Somijā, Latvijā (piemēram, Liepājas Svētajā Trīsvienības katedrālē), Zviedrijā un Vācijā. Klapkalnciemā ir piemiņas memoriāls kritušajiem jēgeriem un atsevišķs piemiņas akmens vietā, kur 1916. gadā atradās somu bataljona frontes līnija. Netālu ir arī Lapmežciema muzejs, kurā ir jēgeriem veltīta izstāde. Olaines pagastā pie Galiņiem 1925. gadā tika atklāts piemineklis kritušajiem jēgeriem. Somijā kopš 1972. gada darbojas Jēgeru bataljona tradīciju biedrība (*Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys*), kurai visā valstī ir 16 vietējās struktūrvienības, un tā izdod periodisko izdevumu *Parole*. Somijas pasts 1968. gadā izdeva pastmarku par godu jēgeru kustībai.

Saistītie šķirklī

[Pirmais pasaules karš](#)

[Somijas pilsoņu karš](#)

Autora ieteiktie papildu resursi

Tīmekļa vietnes

[27. jēgeru bataljona tradīciju biedrība \(Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys\)](#)

leteicamā literatūra

Kemppi, J., Isänmaan puolesta: Jääkäri liikkeen ja jääkärien historia, Helsinki, Minerva, 2011.

Kesselring, A., Des Kaisers "finnische Legion": die finnische Jägerbewegung im Ersten Weltkrieg im Kontext der deutschen Finnlandpolitik, Berlin, BWV, 2005.

Kotro, A., The legacy of the Finnish Jaegers: the fight for independence, Helsinki, Jaeger Battalion 27 Heritage Society, 2008.

Lackman, M., Suomen vai Saksan puolesta?, Helsinki, Otava, 2000.

Lauerma, M., Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27: vaiheet ja vaikutus, Helsinki, WSOY, 1966.